

TALOUSARVION LAADINTAOHJE 2024

Kunnanhallitus 29.5.2023

LAUKAAN KUNTA

Yleisohje

Talousarvioprosessi ja aikataulu

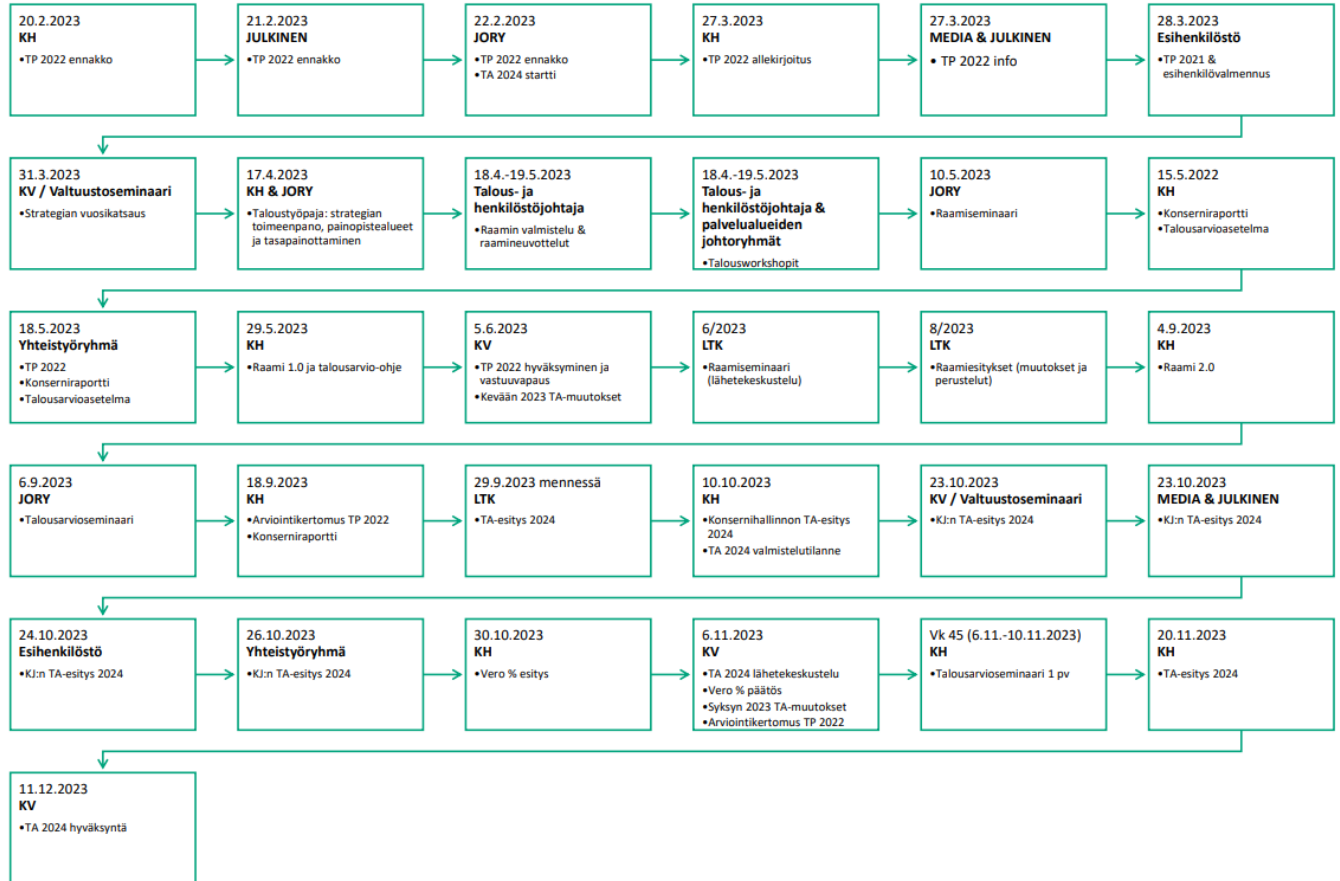
Kunnanhallitus antaa kokouksessaan 29.5.2023 talousarvio-ohjeen ja -raamin. Ict-palvelut, ruokapalvelut ja tilapalvelut ilmoittavat sisäiset veloitukset hallintokunnille ja taloushallintoon 30.6.2023 mennessä sähköpostitse, sekä intran ajankohtaisissa tiedotteissa. Elokuussa lautakunnat antavat esityksensä mahdollisista muutoksista raamiin, sekä muutosten perusteet. 4.9.2023 annetaan lopullinen raami talousarvioiden valmistelun pohjaksi.

Lautakuntien talousarvioesitykset tulee olla valmiit 29.9.2023 mennessä. Konsernihallinnon talousarvioesitys käsitellään kunnanhallituksessa 10.10.2023. Talousarvioprosessi etenee kunnanjohtajan talousarvioesityksellä ja mediatiedotteella 23.10.2023. Kunnanhallituksen talousarvioesitys on käsittelyssä 20.11.2023, ja kunnanvaltuusto hyväksyy talousarvion 11.12.2023.

Seuraavalla sivulla esitetään kunnan talouden vuosikello, jossa näkyvät talousarvioprosessin vaiheet.

Talouden vuosikello 2023

Laukaan kunnan talouden vuosikello 2023

VUODEN 2024 TALOUSARVION LÄHTÖKOHDAT

Julkisen talouden suunnitelma ja kuntatalousohjelma 2024-2027

Odotuksen maailmantalouden kasvusta ovat kohentuneet. Energian hinnat ovat laskeneet, ja Kiinan koronarajoitusten poistaminen on sujunut hyvin. Inflaation hidastuminen on kuitenkin ollut ennakoitua hitaampaa, ja keskuspankit ovat nostaneet ohjauksorkoja ennатыksellisen nopeasti. Korkojen nousulla on talouskasvua hidastava vaikutus, ja se on lisännyt epävarmuutta rahoitusmarkkinoilla.

Lievän taantuman jälkeen Suomen talouden ennakoidaan kääntyvän kasvuun loppuvuodesta 2023. Valtiovarainministeriö arvioi bruttokansantuotteen supistuvan 0,2 prosenttia vuonna 2023. Palkankorotusten myötä ostovoima alkaa kuitenkin kasvaa, ja vuonna 2024 Suomen talouden odotetaan kasvavan 1,3 prosenttia ja vuonna 2025 1,6 prosenttia. Ennuste perustuu oletukselle, että Venäjän hyökkäyssodan vaikutus talouteen pysyy nykyisellä tasolla.

Työllisyyden ennustetaan laskevan vuonna 2023: työllisten määrän ennakoidaan vähenevän noin puoli prosenttia ja työttömyysasteen nousevan 7 prosenttiin. Työllisyystilanteen ennakoidaan parantuvan uudelleen talouden kääntyessä nousuun vuoteen 2025 mennessä. Epävarmuus ja korkojen nousu vähentävät rakentamista 2023-2024.

Kuntatalous oli melko lähellä tasapainoa vuoden 2022 päättyessä. Kuntatalouden tilikauden tulos heikkeni hieman edellisestä vuodesta, ja oli ennakkotietojen mukaan 1,2 miljardia euroa positiivinen. Kuntatalouden hyvää tulosta selittivät työllisyyden ja talouden suotuista kehitys, ja siitä seurannut verotulojen ripeä kasvu. Kuntien toimintakulut, etenkin palvelujen ostot, kasvoivat samaan aikaan kuitenkin huomattavasti. Lainakannan kasvu hidastui.

Kuntien toimintaympäristön muutos jatkuu. Sote-uudistuksen myötä kuntien tehtävät ja niihin liittyvä palvelutarve muuttuvat, kun väestön ikääntymisen seurauksena voimakkaasti kuntien kustannuksia kasvattaneet sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyivät hyvinvointialueiden vastuulle. Jatkossa kuntien tehtäväkentässä painottuvat voimakkaasti lapsi- ja nuorisoi-kauluokkien tarvitsemien sivistystoimen palveluiden järjestäminen. Näihin tehtäviin kuuluvat muun muassa varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä kulttuuri-, kirjasto-, liikunta- ja nuorisopalvelut. Syntyvyyden lasku on viime vuosikymmenen aikana pienentänyt lapsi-ikäluokkien kokoa ja vähentänyt lapsille ja nuorille suunnattujen palvelujen tarvetta koko maan tasolla. Tilanne kuitenkin vaihtelee kunnittain ja palveluittain. Maan sisäinen muuttoliike ja maahanmuutto ovat pitäneet syntyvyyttä ja lasten ja nuorten palvelutarvetta yllä tai jopa kasvattaneet sitä erityisesti kasvavissa kaupungeissa ja niiden kehyskunnissa.

Väestön ikääntyminen ja työikäisen väestön vähentyminen heikentävät kuntien veropohjaa. Ilman merkittävää syntyvyyden tai maahanmuuton kasvua huoltosuhteen, eli 15–64-vuotiaan työikäisen väestön määrän suhteessa muuhun väestöön, voidaan arvioida heikentyvän tulevana vuosikymmeniä valtaosassa kuntia. Jo pitkään jatkunut kuntien väestöllinen eriytymiskehitys on johtanut kuntien toiminnan ja talouden näkökulmasta hyvin erisuuntaisiin ja –asteisiin muutospaineisiin. Hallituskauden aikana toteutunut sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus on osaltaan tuonut näkyväksi kuntien meno- ja tulorakenteen eriytymistä. Vaihtelevat tulo- ja menorakenteet johtavat suuriin uudistuksen vaikutuksia tasaaviin rahoituselementteihin peruspalvelujen valtionosuudessa. Tämän seurauksena verotulojen ja valtionosuuksien painoarvon kuntakohtaisessa verorahoituksessa muuttuvat merkittävästi. Eriytymiskehitys näkyy kuntien edellytyksissä järjestää lakisääteisiä palveluja. Ongelmat työvoiman saataavuudessa, kaupungistuminen ja syntyvyyden pienentyminen edellyttävät uusia palveluiden järjestämistapohja, kuten vuodesta 2025 voimaan tuleva TE-uudistus, jossa kunnat veloitetaan järjestämään työ- ja elinkeinopalvelut yhteistyössä muiden kuntien kanssa.

Valtiontoimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on kehyskaudella lähellä neutraalia. Sote-siirtolaskelmien tarkistuksen seurauksena kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu pieni vähennys. Kehyskaudella kuntiin kohdistuu vain joitakin uusia päätösperäisiä toimia. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti kuntien uusiin ja laajeneviin valtionosuustehtäviin osoitetaan täysi valtionosuus.

Kuntien valtionavut ovat vuonna 2024 noin 5,4 mrd. euroa, josta peruspalvelujen valtionosuus on noin 2,7 mrd. euroa ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet noin 1,2 mrd. euroa. Verotulomenetyksien korvaukset ovat noin 0,9 mrd. euroa ja muut valtionavut yhteensä noin 0,6 mrd. euroa.

Juomavesidirektiivin toimeenpanon sekä varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien toteutuksen vaatima rahoitus on huomioitu valtionosuuden tasossa. Vuoden 2024 indeksikorotus (3,0 %) lisää valtionosuutta 72 milj. euroa.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei oteta huomioon vuonna 2024, sillä sote-uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuuslakiin tehdyn siirtymäsäännöksen mukaan kustannustenjaon tarkistus tehdään seuraavan kerran vasta valtion vuoden 2025 talousarvion yhteydessä.

Kuntien verotulomenetyksien korvaukset ovat 864 milj. euroa vuonna 2024 ja 955 milj. euroa vuonna 2027. Korvausten määrä kasvaa noin 30 milj. euroa suhteessa edelliseen kehyspäätökseen vuonna 2024. Lisäys johtuu vuoden 2023 talousarvion valmistelun yhteydessä päätetyistä uusista veroperustemuutoksista ja niihin liittyvistä korvauksista. Lisäksi kehyskauden verotuloarvioihin sisältyy teknisenä oletuksena ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus.

Arvio opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kunnille myönnettävistä valtionosuuksista ja ammatillisen koulutuksen rahoituksesta on noin 1,2 mrd. euroa vuosina 2024–2027. Vuoden 2024 indeksikorotukset kasvattavat kunnille suunnattuja valtionosuuksia (3,0 %) ja ammatillisen koulutuksen rahoitusta (3,4 %) yhteensä noin 47 milj. euroa. Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei tehdä myöskään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla vuonna 2024.

Valtionapuja kehyskaudella nostaa erityisesti TE-palveluiden järjestämisvastuun siirto kunnille ja siihen liittyvä kuntien työttömyysturvan rahoitusosuuden kasvattaminen vuonna 2025. Kehyskauden lopussa vuonna 2027 valtionavut ovat noin 6,2 miljardia euroa, josta laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,9 miljardia euroa. Valtionapuja puolestaan alentavat hallitusohjelman määräaikaisten lisäysten päättyminen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistukseen liittyvien kunnilta hyvinvointialueille siirtyvien tulojen ja kustannusten tarkistus.

Hallitusohjelman mukaan veroperustemuutosten vaikutus kuntien verotuottoon kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Ansiotuloverotuksen indeksitarkistukset sisältyvät teknisenä oletuksena vuosien 2024–2027 verotuottoarvioihin. Kehyskaudelle on samoin tehty oletus kuntien verotuloihin vaikuttavien veroperustemuutosten kompensoinnista.

Kuntatalous sote-uudistuksen jälkeen

Sote-uudistuksessa kuntien nettokustannukset alenevat lähes 22 mrd. euroa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille. Vastaavalla euromäärällä leikataan kuntien tuloja. Kuntien tulorakenteeseen kohdistuu suuria muutoksia sote-uudistuksen myötä. Suhteellisesti eniten vähenevät kuntien valtionosuudet. Verotulojen ja valtionosuuden keskinäiset osuudet voivat muuttua suuresti. Muutoksia selittävät erityisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvät tasausmenettelyt, joilla tasataan sote-uudistuksen taloudellisia vaikutuksia.

Käyttötalouden muutos toteutuu siten, että siirtyviä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannuksia vastaavasti siirretään koko maan tasolla yhtä paljon tuloja, jotka koostuvat kuntien peruspalvelujen valtionosuuden niin sanotuista sote-perusteisista osista, yhteisövero-osuudesta, kunnallisverosta sekä veroperustemuutoksista johtuvista veromenetyksien korvauksista. Vuoden 2023 rahoituksen pohjana oleva sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden siirtyvä kustannus on määritetty vuoden 2021 tilinpäätöstietojen ja vuoden 2022 talousarviotietojen keskiarvon (korotettuna vuoden 2022 koko maan tasoon) perusteella. Kunnilta siirtyvät kustannukset määritetään lopullisesti vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätösten keskiarvotiedoilla korotettuna koko maan vuoden 2022 tasolle. Siirtyviä kustannuksia vastaavasti vähennetään koko maan tasolla kuntien peruspalvelujen valtionosuutta, kunnallisveroa, yhteisöveroa sekä veroperustemuutoksista johtuvia verotulojen menetyksien korvauksia.

Uusimman arviolaskelman mukaan uudistuksen jälkeen kunnilla olevien tehtävien kustannukset ovat noin 14,94 mrd. euroa vuoden 2022 tasolla. Euromääräisesti merkittävin tulo kunnille on edelleen kunnallisvero, noin 8,15 mrd. euroa. Yhteisöveroa kuntiin jää noin 1,82 mrd. euroa. Kiinteistöveroon ei ehdoteta muutoksia, jolloin sen määrä on edelleen noin 2,05 mrd. euroa. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen jää noin 2,6 mrd. euroa, josta verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen osuus on noin 0,8 mrd. euroa. Näiden lisäksi veroperustemuutoksista aiheutuvien veromenetyksien korvauksiin jää noin 0,83 mrd. euroa.

Kuntatalousohjelman tarkastelukaudella (1.1.2025) toteutuu myös TE-uudistus, jonka myötä kuntien peruspalvelujen valtionosuuden määrä kasvaa noin 900 milj. eurolla. Lisäksi kuntien veropohja laajenee vuoden 2024 alusta, kun kunnille kohdistetaan osuus kaivosveron tuotosta. Verotuotto kertyy ensimmäistä kertaa vuonna 2025. Kaivosveron merkitys koko maan tulorakenteeseen on vähäinen, mutta muutamalle yksittäiselle kunnalle kaivosvero tarkoittaa merkittävää tulonlisäystä. Kaivosveron tavoiteltu tuotto on 25 milj. euroa vuodessa. Verontuotosta 60 prosenttia ohjataan kunnille, mikä tarkoittaa 15 milj. euron verotulon lisäämistä.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ja veromenetyksien korvaukseen kohdistuu suhteellisesti suurin muutos sote-uudistuksessa. Valtionosuuden osuus tuloista pienenee uudistusta edeltävästä runsaasta viidenneksestä arviolta noin 16 prosenttiin vuonna 2025. Osuus olisi vielä matalampi, mutta TE-uudistuksen myötä kuntien valtionosuudet kasvavat noin 900 milj. eurolla vuonna 2025. Sote-uudistuksen myötä veromenetyksien kompensatioiden kasvu hidastuu oleellisesti, kun yli puolet kunnallisverosta leikataan ja ansiotuloveroihin kohdistuvia vähennyksiä siirretään valtionverotukseen. Toimintatuottojen määrä pienenee runsaalla kolmanneksella sote-uudistuksen myötä. Toimintatuottojen vähenemiseen vaikuttaa uudistuksen ohella myös kuntien sote-kiinteistöjen myynnit, jotka ovat pienentäneet kuntien vuokratuloja.

Verotulojen ja valtionosuuksien suhteelliset osuudet kuntien verorahoituksesta muuttuvat voimakkaasti sote-uudistuksen myötä. Muutos ei näy laajasti koko maan tasoisessa tarkastelussa, mutta kuntakokoryhmittäisessä erityyppisissä muutokset näkyvät selkeämmin, ja yksittäisissä kunnissa verorahoituksen rakenteen muutokset ovat merkittäviä. Muutosten taustalla on sote-uudistuksen viivästyminen ja kuntien eriytymiskehitys, jossa muun muassa väestön ikääntyminen on johtanut merkittäviin eroihin kuntien tulopohjissa sekä kunnilta sote-uudistuksen yhteydessä siirtyvissä asukaskohtaisissa kustannuksissa. Sote-uudistuksessa kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja leikataan tasasuuruudesta 12,64 prosenttiyksiköllä ja yhteisöveroa siirretään koko maan tasolla kolmasosa kuntien ryhmäosuudesta. Kuntien veropohjien eroista johtuen kunnallisveron 12,64 prosenttiyksikön tuotto ja leikattavan yhteisöveron määrät poikkeavat kuitenkin merkittävästi kunnittain. Kuntien väliset erot siirtyvissä asukaskohtaisissa verotuloissa voivat siksi olla hyvinkin suuria. Tämän lisäksi siirtyvien asukaskohtaisten kustannusten erot yksittäisten kuntien välillä ovat jopa 2,5-kertaiset.

Valtionosuuteen sisältyvillä tasauselementeillä varmistetaan, etteivät poikkeamat kunnalta uudistuksessa siirtyvien kustannusten ja tulojen määrässä aiheuta merkittäviä muutoksia yksittäisen kunnan talouden tasapainoon. Nämä tasauselementit vaikuttavat valtionosuuksien muutokseen kuntien peruspalvelujen valtionosuuden ja veromenetyksien korvausten noin 70 prosentin leikkausosuuden lisäksi. Hyvinvointialueille siirtyvien kustannusten ja

tulojen kuntakohtaista epätasapainoa tasataan 60 prosenttisesti valtionosuuteen sisältyvällä muutosrajoittimella. Tasausta voi vähentää tai lisätä kunnan valtionosuuden määrää olennaisesti. Lisäksi järjestelmämuutoksen tasauksella rajoitetaan uudistuksen aiheuttamaa muutosta kuntien tasapainotilaan (vuosikate poistojen jälkeen) siten, että muutos voi olla enintään +/- 60 euroa asukasta kohti viiden vuoden aikana. Tasauselementtien vuoksi valtionosuuden muutos voi kunnittain poiketa huomattavasti koko maan tasolla tapahtuvasta 70 prosentin leikkuuosuudesta.

Laukaan väestöennuste

Talousarvioesitysten tulee perustua talousarvio-ohjeessa annettuun väestöennusteeseen tunnuslukujen yhteismittaisuuden varmistamiseksi. Vuoden 2024 asukasmäärä talousarviossa on 18 775 asukasta.

VÄESTÖENNUSTE							ENNUSTE				
Laukaa	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Ikäluokat yhteensä	18 978	18 927	18 903	18 823	18 788	18 775	18 775	18 775	18 775	18 775	18 775
asukasluvun muutos	8	-51	-24	-80	-35	-13	0	0	0	0	0
asukasluvun muutos, %	0,0 %	-0,3 %	-0,1 %	-0,4 %	-0,2 %	-0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Kuntastrategia

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa. Laukaan kunnanvaltuusto hyväksyi 6.6.2022 § 24 kunta-strategian vuosille 2022-2030.

Strategia rakentuu kolmen pääperiaatteen va-raan, jotka kuvaavat tavoiteltavaa toimintakulttuuria Laukaan kunnassa. Nämä kolme "peetä" ovat 1) pidemmälle, 2) positiivisesti ja 3) palvel-len. Periaatteet on kuvattu tarkemmin seuraavassa kuvassa.

STRATEGIAMME

kolme toimintaperiaatetta

PIDEMMÄLLE

Näemme mahdollisuuksia ja etsimme uusia ratkaisuja. Teemme vastuullisia ja tulevaisuuskestäviä päätöksiä. Tavoitteenamme on laukaalaisten menestys ja hyvinvointi.

POSITIIVISESTI

Toimimme ja puhumme kannustavasti. Viestimme vahvuksistamme aktiivisesti. Ratkaisemme ongelmia rakentavasti.

PALVELLEN

Meillä on kehittämisen ja parantamisen palvelukulttuuri. Tavoitteenamme on rakentaa asukkaillemme parasta mahdollista arkea.

Periaatteiden lisäksi strategiassa on kolme keskeistä kärkiteemaa, jotka ovat 1) asukas, 2) henkilöstö ja 3) yrittäjät. Kullekin kärkiteemalle on asetettu kolme strategista tavoitetta sekä kuvattu tavoiteltua toimintakulttuuria kunkin kärkiteeman näkökulmasta. Strategisille tavoitteille on asetettu mittarit, joiden toteutumista seurataan strategiakaudella.

Strategiset tavoitteet ja niiden seuranta ja mittaaminen on koostettu yhteen seuraavassa kuvassa. Strategian seuranta raportoidaan osana tilinpäätöstä vuodesta 2022 alkaen.

Tavoitteet, seuranta ja mittaaminen

TAVOITTEET / asukas

- Sujuvat arjen kuntapalvelut
- Asumisen tavoitteellinen johtaminen
- Kestävä kuntatalous

Asiakas- ja asukastyytyväisyys
 Palautteen hyödyntäminen
 Asumisen ohjelma
 Uuden ohjelman laatiminen
 ja sen tavoitteet

TAVOITTEET / työyhteisöt

- Hyvinvoivat työyhteisöt
- Palvelukulttuurin kehittäminen
- Laukaa houkuttelee lisää osaajia

Asiakas- ja asukastyytyväisyys
 Palautteen hyödyntäminen
 Henkilöstöhyvinvointikysely
 Rekrytinnin onnistuminen
 Henkilöstön aloitteellisuus

TAVOITTEET / yrittäjät

- Laukaan profiilin nostaminen yritysmyönteisenä kuntana
- Nykyisten yritysten kasvuedellytysten mahdollistaminen
- Kehityshankkeet uuden liiketoiminnan synnyttämiseksi

Elinkeino-ohjelma
 Ohjelman tavoitteet
 Kuntabarometri
 Laukaan sijoittuminen
 Yritystytytyväisyystutkimus
 Palautteen hyödyntäminen

MUUT MITTARIT

Ilmasto-ohjelma
 Strategisten hankkeiden toteutuminen

TALOUS

Tavoite: Laukaan kunnalla ja kuntakonsernilla on ylijäämää taseessa.

Verotulot

Verotuloilla on merkittävä vaikutus kunnan talouden kannalta, sillä kunnan tulopohjasta noin 57 % kertyy verotuloista. Kuntien tuloveroprosenttia vuodelle 2023 leikattiin 12,64 %-yksikköä vuoden 2022 vastaavasta Sote-uudistuksen myötä.

Talousarvioraami vuodelle 2024 on laadittu vuoden 2023 kiinteistöveroprosentilla. Vuoden 2024 kiinteistöveroprosentit säilyvät vuoden 2023 tasolla alla olevan taulukon mukaisesti.

KIINTEISTÖVERON VAIHTELUVÄLI JA KIINTEISTÖVERO 2024							
	Vaihteluväli	Vero	Muutos %-yks	Tuotto, €	Osuus, %	Tuotto, € jos	Tuotto-osuus
	2024	2024	vrt. 2023	2024		maksimi	maksimista
Yleinen kiinteistövero	0,93 % - 2,00 %	1,30 %	0,00	2 945 000	43,8 %	4 530 769	65,0 %
Vakituisen asunnon kiinteistövero	0,41 % - 1,00 %	0,70 %	0,00	3 157 000	47,0 %	4 510 000	70,0 %
Muun asuinrakennuksen kiinteistövero	0,93 % - 2,00 %	1,40 %	0,00	392 000	5,8 %	560 000	70,0 %
Rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero	2,00 % - 6,00 %	3,00 %	0,00	24 000	0,4 %	48 000	50,0 %
Yleishyödyllisen yhteisön kiinteistövero	0,00 % - 2,00 %	1,10 %	0,00	205 000	3,0 %	372 727	55,0 %
Voimalaitoksen kiinteistövero	0,00 % - 3,10 %	2,85 %	0,00	0	0,0 %	0	0 %
YHTEENSÄ				6 723 000	100,0 %	10 021 497	67,1 %
				Kiinteistöveron tilityksen korjaukset*	-80 000		
				Kiinteistöveron tilitykset yhteensä	6 643 000		
				Kiinteistöveron tilitykset €/as	354		

*tilitykset ajoittuvat osittain ko. tilikauden ulkopuolelle

Seuraavassa taulukossa on kuntaliiton verotulojen ennustekehikkoon perustuva verotuloarvio vuodelle 2024-2027 verolajeittain eriteltynä.

VEROTULOT (1000 €)							Muutos 2023-2024	
TILIVUOSI	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	€	%
VEROLAJI								
Kunnallisvero	67 985	33 752	33 324	34 127	35 361	36 640	-428	-1,3 %
Yhteisövero	4 405	2 988	2 491	2 660	2 793	2 933	-497	-16,6 %
Kiinteistövero	6 213	6 134	6 643	6 643	6 643	6 643	509	8,3 %
VEROTULO	78 603	42 874	42 458	43 430	44 797	46 215	-416	-1,0 %

Kunnanvaltuusto tekee vuoden 2024 veroratkaisun kokouksessaan 6.11.2023 talouden vuosikellon mukaisesti.

Valtionosuudet

Talousarvioraamin valtionosuuslaskelmat perustuvat kevään 2023 kehysriihen päätöksiin sekä määräytymistekijöiden muutoksiin, kuten väestö- ja sairastavuus sekä työttömyys- ja työvoimatietojen päivityksille sekä veroennusteen mukaiseen tasauslaskelmaan. Sote-uudistuksen myötä kaksi kolmannelta valtionosuudesta on siirretty hyvinvointialueiden rahoittamiseen. Kuntien peruspalvelujen valtionosuus on noin 2,7 miljardia euroa vuonna 2024.

Laukaan kunnan valtionosuudet laskevat yhteensä 4,7 miljoonaa euroa eli 23 % vuodesta 2023. Valtionosuuden pienenevät merkittävästi sote-uudistuksen seurauksena: kunnan sote-menot kasvoivat edelliseen vuoteen nähden noin 11,4 % vuonna 2022. Sote-kulujen kasvun seurauksena vastaava rahoitus siirretään kunnalta hyvinvointialueelle. Seuraavassa taulukossa on kuvattu vuoden 2024-2027 valtionosuusarvio:

VALTIONOSUUDET (1000 €)							Muutos 2023-2024	
	TP 2022	TA2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	€	%
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	28 314	10 790	6 568	6 803	7 328	7 578	-4 222	-39,1 %
Verotuloihin perustuva tasaus	11 479	8 100	7 584	7 584	7 584	7 584	-516	-6,4 %
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	-1 171	-1 270	-1 171	-1 171	-1 171	-1 171	99	-7,8 %
Verotulomenetysten kompensatiot	8 984	2 780	2 719	2 719	2 719	2 719	-61	-2,2 %
YHTEENSÄ	47 605	20 400	15 700	15 935	16 460	16 710	-4 700	-23,0 %

TALOUSARVIOAAMI 2024

Vuoden 2024 talousarvioraamin taustaoletuksena ovat ennusteet verotulojen, valtionosuuksien, rahoituserien sekä poistojen kehityksestä. Vuoden 2022 jälkeen kunnalla on kertyneitä alijäämiä taseessa 2,7 miljoonaa euroa. Alijäämät on kuntalain mukaan katettava vuoteen 2027 mennessä. Tilinpäätösennusteen mukaan vuonna 2023 kunta tekee nollatuloksen, joten taloussuunnitelmakaudella 2024-2027 on pystyttävä kattamaan 2,7 miljoonan euron alijäämät.

Vuoden 2024 talousarvioraamin perusteena on käytetty vuoden 2023 talousarviota sekä viimeisimpiä tietoja talousarvion toteumaennusteesta. Raamissa on huomioitu sopimusten mukaiset palkankorotukset, yleinen hintatason nousu ja toiminnallisten tai lakisääteisten muospaineiden vaikutukset kustannuksiin. Toiminnalliset muospaineet liittyvät esimerkiksi väestömuutosten aiheuttamiin palveluiden asiakasmäärien muutoksiin, lainsäädännöllisiin muutoksiin tai muihin rakenteellisiin seikkoihin, jotka väistämättä tai lähes väistämättä vaikuttavat palvelualueen talouteen. Toiminnallisten muutosten arvioimiseksi on käyty neuvottelut palvelualueiden johdon kanssa kevään 2023 aikana.

Edellä mainittujen muutosten jälkeen toimintakate on 57,1 miljoonaa euroa, mikä on 1,9 miljoonaa euroa ja 3,5 prosenttia enemmän kuin vuoden 2023 toteumaennuste.

Tulopohja huomioiden nollatuloksen tekeminen vuonna 2024 edellyttäisi 48,7 miljoonan euron toimintakatetta. Talouden tasapainittamisohjelman toimenpiteet mukaan lukien sopeutusta tulisi tehdä 8,5 miljoonan euron verran. Talouden tasapainittamisohjelmaa on valmisteltu 4-6 miljoonan euron sopeutustavoitteella. Talousarviovalmistelussa sopeutustarpeesta 6 miljoonaa euroa kohdennetaan talouden tasapainittamisohjelman kautta tulevaksi ja 2,5 miljoonaa euroa palvelualueiden talousarvioraamiin lautakuntien valmisteltavaksi. Sopeutukset jakautuvat palvelualueille niiden toimintakulujen suhteessa. Konsernihallinnon sopeutettavaksi tulee 0,3 miljoonaa euroa, sivistyspalveluiden 1,7 miljoonaa euroa ja teknisten palveluiden 0,6 miljoonaa euroa. Tarkemmat summat löytyvät seuraavasta taulukosta.

Vuoden 2024 talousarvion raami on sitova palvelualueetasolla toimintakatteen osalta. Teknisen lautakunnan osalta tulee raamin mukaisen sopeutuksen kohdistua ulkoisten kustannusten sopeuttamiseen tai ulkoisten tulojen kasvuun, mikä voi osittain näkyä teknisen palvelualueen toimintakatteessa ja osittain muiden palvelualueiden toimintakatteessa sisäisen laskutuksen seurauksena. Sopeutusta ei voi tehdä sisäisten palveluiden hintoja korottamalla.

Lautakuntien tulee talouden vuosikellon mukaisesti antaa raamin mukainen määrärahakohtainen talousarvioesitys 29.9.2023 mennessä. Lautakunnilla on mahdollisuus tehdä kunnanhallitukselle perusteltu esitys raamin muuttamisesta 28.8.2023 mennessä.

Raamissa huomioidut muutokset

Kunta-alan palkankorotuksista on verrattain pitävä tieto vuoden 2024 osalta. Palkankorotusten vaikutus on laskettu käyttäen pohjana huhtikuun 2023 toteumatietoja, joiden perusteella on laskettu vuoden 2023 palkkakustannusennuste, johon on lisätty KT:n arvio henkilöstökustannusten kasvusta vuonna 2024. Henkilöstökustannusten ennakoidaan laskevan konsernihallinnossa ja teknisellä palvelualueella, koska alkuvuoden 2023 totemat ovat alittaneet talousarvion. Sivistyspalveluiden henkilöstökustannusten ennakoidaan kasvavan 3,0 miljoonalla eurolla, mikä sisältää päivitetyn arvion vuoden 2023 alkuperäisen talousarvion ylittävistä henkilöstökustannuksista sekä vuoden 2024 korotukset.

Yleisen hintojen nousun osalta varaudutaan kolmen prosentin inflaatioon. Inflaatio on laskettu palvelualueiden palvelujen oston ja ainteiden, tarvikkeiden ja tavaroiden yhteissummasta.

Tilamuutoksista johtuvia kustannusmuutoksia tarkennetaan raamin tarkastamisen yhteydessä syyskuussa 2023. Olennaisia uusia tiloja ei oteta käyttöön vuoden 2024 aikana. Sisäisen vuokran malli uudistetaan, mikä voi muttaa sisäisen vuokran määrää olennaisesti, mutta ei muuta sen tulosvaikutusta kunnan osalta. Sisäisten vuokrien kasvuna on huomioitu Kirkonkylän koulun leasingmaksujen korotus verrattuna vuoden 2023 talousarvioon. ICT-kustannukset kasvavat sivistyspalveluissa lukion oppivelvollisuusvelvoitteiden vuoksi. Muilla palvelualueilla ICT-kustannukset laskevat. Ruokapalvelun sisäisen laskutuksen muutosvaikutukset ovat vähäisiä ja ne tarkennetaan osaksi talousarvioraamia syyskuussa 2023.

Talousarviovertailut											
Toimintatulot	TA 2023	palkat	inflaatio	tilat	toiminnalliset					Muutos	
					ICT	muutokset	muutos	sopeutus	sopeutus, %	TA 2024	€ %
Konsernihallinto	3 370,0					0,0	0,0			3 370,0	0,0 0,0 %
Sivistyspalvelut	3 640,9					-220,0	-220,0			3 420,9	-220,0 -6,0 %
Tekniset palvelut	21 020,5		275,0	0,0		0,0	275,0			21 295,5	275,0 1,3 %
YHTEENSÄ	28 031,4	0,0	275,0	0,0	0,0		55,0			28 086,4	55,0 0,2 %
Talousarviovertailut											
Toimintakulut	TA 2023	palkat	inflaatio	tilat	toiminnalliset					Muutos	
					ICT	muutokset	muutos	sopeutus	sopeutus, %	TA 2024	€ %
		3,00 %	3%*								
Konsernihallinto	9 118,7	-185,0	83,6	0,0	-6,0	200,0	92,6	-278,3		8 933,0	-185,7 -2,0 %
Sivistyspalvelut	51 483,1	3 000,0	308,6	300,0	40,0	200,0	3 848,6	-1 671,8		53 659,9	2 176,8 4,2 %
Tekniset palvelut	20 910,5	-100,0	265,7	0,0	-12,0	-400,0	-246,3	-624,3		20 039,9	-870,6 -4,2 %
YHTEENSÄ	81 512,3	2 715,0	657,9	300,0	22,0	0,0	3 694,9	-2 462,8		82 632,8	1 120,5 1,4 %
*inflaatio 3 % palvelujen ostot ja aineiden tarvikkeiden ja tavaroiden yhteissummasta											
Talousarviovertailut											
Toimintakate	TA 2023	palkat	inflaatio	tilat	toiminnalliset					Raami	Muutos 2023-2024
					ICT	muutokset	muutos	sopeutus	sopeutus, %	TA 2024	€ %
Konsernihallinto	5 748,7	-185,0	83,6	0,0	-6,0	200,0	92,6	-278,3	-4,8 %	5 563,0	-185,7 -3,2 %
Sivistyspalvelut	47 842,2	3 000,0	308,6	300,0	40,0	420,0	4 068,6	-1 671,8	-3,2 %	50 239,0	2 396,8 5,0 %
Tekniset palvelut	-110,0	-100,0	-9,3	0,0	-12,0	-400,0	-521,3	-624,3	98,9 %	-1 255,6	-1 145,6 1041,5 %
YHTEENSÄ	53 480,9	2 715,0	382,9	300,0	22,0	220,0	3 639,9	-2 462,8	-4,3 %	54 546,4	1 065,5 2,0 %

Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Vuoden 2022 tilinpäätöksessä kunnalle kertyi taseeseen 2,7 miljoonaa euroa alijäämiä. Kuntalain mukaan alijäämät on katettava vuoden 2027 loppuun mennessä. Tilintarkastuskertomuksessa huomautetaan, että kunnan voimassa oleva taloussuunnitelma ei ole riittävä kattamaan kertyneitä alijäämiä ja taloussuunnitelmaa on muutettava siten, että se on tasapainossa.

Tiedossa olevien tulo- ja kustannusarvioiden perusteella vuoden 2024 sopeuttamistarve on 8,5 miljoonaa euroa, jotta kunta tekisi nollatuloksen. Sopeutustarpeen arvioidaan säilyvän samalla tasolla myös tulevina vuosina, mikäli kuntien rahoitusjärjestelmään ei tehdä merkittäviä muutoksia. Vuoden 2024 sopeutustarve kuvastaa siten pysyvää sopeutustarvetta.

Talouden tasapainottamiseksi kunnassa valmistellaan talouden tasapainottamisohjelmaa. Ohjelman laatimista luoordinoi poliittinen ohjausryhmä, jossa kaikki valtuustoryhmät ovat edustettuina. Tasapainottamisohjelman laajuus on noin 6 miljoonaa euroa ja se on määrä tuoda valtuuston käsiteltäväksi syksyllä 2023.

Talouden tasapainottamisohjelman lisäksi talousarvioraamiin on sisällytetty 2,5 miljoonaa euroa sopeutuksia toteutettavaksi lautakuntien toimesta, jotta nollatulot voidaan saavuttaa vuonna 2024.

Talousarviossa talouden tasapainottamistoimenpiteet tulee kirjata eritellysti palvelualueen toimintasuunnitelman yhteyteen.

Toiminnalliset tavoitteet

Toiminnalliset tavoitteet ovat kuntalain mukaisia valtuuston vahvistamia tavoitteita. Kuntalain mukaan talousarviossa osoitetaan kunnan ja kuntakonsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä näiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Tällä lainkohdalla on haluttu korostaa toiminnallisten tavoitteiden merkitystä talousarviossa. Lainkohdan tulkinnan mukaan toiminnalliset tavoitteet sekä määrärahat ovat oikeudellisesti yhtä sitovia ja niiden toteutumisesta on vastattava valtuustolle. Toimialojen tulee asettaa määrä-, laatu-, taloudellisuus- ym. tavoitteita sen mukaan kuin eri tehtävissä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Tavoitteet ja niihin liittyvät mittarit voidaan esittää esim. numeroina tai yksinomaan sanallisesti.

Tässä yhteydessä pyydetään kiinnittämään huomiota seuraaviin seikkoihin:

- toiminnallisten tavoitteiden tulee olla palvelutuotannon vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavia, mitattavissa tai muuten todennettavissa olevia määrällisiä ja laadullisia tunnuslukuja. Toiminnan tulosten vaikuttavuutta kuvaavat asiakas kohtaisten vaikutusten kehittyminen, palvelujen riittävyys ja peittävyys suhteessa kysyntään, toiminnan oikea alueellinen, väestöllinen ja sisällöllinen kohdentuvuus suhteessa tarpeisiin sekä toiminnan oleelliset välilliset vaikutukset, kuten vaikutukset tasa-arvon, aluepolitiikan tai ympäristön kehittymiseen.
- asetettujen tavoitteiden on oltava mitattavissa tai niiden toteutuminen on voitava muutoin todentaa
- kun asetetaan talousarvion tavoitteita ja niiden mittareita sekä toimenpiteitä on samalla arvioitava, onko niihin realistista päästä, sillä tavoitteiden toteutuminen on osoitettava seuraavassa tilinpäätöksessä. Sellaisia tavoitteita ja mittareita, joihin itsellä on vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa, ei kannata asettaa. Tavoitteiden pitää olla sellaisia, joiden saavuttaminen on vähintäänkin osittain riippuvaista omasta toiminnasta
- tavoitteiden tulee kohdistua pääosin toimialojen ydintoimintaan ja olla ajantasaisia ja merkityksellisiä nykyisessä tilanteessa
- tavoitteet eivät saa olla sellaisia, että niiden toteutuminen on itsestään selvää

Tavoitteiden saavuttaminen kuvaillaan vastaavan vuoden toimintakertomuksessa. Tarkastuslautakunta arvioi osaltaan arviointikertomuksessa, missä määrin valtuuston talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet. Sitovat tavoitteet tulee olla kunnan strategian mukaisia ja edesauttaa siinä asetettujen tavoitteiden toteutumista. Toiminnalliset tavoitteet sitovat lautakuntia ja viranhaltijoita samalla tavalla kuin sitovat määrärahat. Talousarvion laadinnassa on huomioitava kunnan strategian mukaiset tavoitteet. Tavoitteiden toteu-

tumista seurataan talouden osavuosisikatsausten yhteydessä. Talousarvion sitovat toiminnalliset tavoitteet esitetään oheisen taulukon mukaisesti. Taulukkoa hyödynnetään myös sitovien tavoitteiden seurannassa tilinpäätöksessä.

Tavoitteiden asettamisessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että kyseessä on valtuustotasoinen asiakirja. Tavoitteiden tulee olla riittävän merkittäviä koko kunnan toiminnan kannalta. Tavoitteiden tulee edistää kuntastrategian toteutumista. Tavoitteiden vaatima resursointi tulee vastavuoroisesti näkyä määrärahoissa ja esimerkiksi henkilöstösuunnitelmassa. Palvelualueen toiminnallisten tavoitteiden määrä on 3-10 kpl. Talousarviossa määriteltyjen tavoitteiden lisäksi palvelualueilla, tulosityksiköillä ja tulospaikoilla voi olla monia alemman tason tavoitteita, mutta niitä kaikkia ei tarvitse käsitellä talousarviossa ja ne eivät ole valtuustoon nähden sitovia.

Strateginen linjaus/tavoite	Toiminnallinen tavoite suunnitelmavuonna	Mittarit/indikaattorit	Lähtötaso/tavoitetaso
<i>Mihin kuntastrategian mukaiseen tavoitteeseen toiminnallinen tavoite linkittyy?</i>	<i>Toiminnallinen tavoite kuvattuna mahdollisimman yksiselitteisesti. Tavoitteessa pyritään määrittelemään kohdevuoden tavoite, mutta tavoitteet voivat olla myös monivuotisia ja toistua useassa perättäisessä talousarviossa.</i>	<i>Miten tavoitteen toteutumista mitataan? Mahdollisuuksien mukaan käytetään selkeästi määriteltyjä määrällisiä mittareita. Tarvittaessa määritellään laadullinen arviointi ja miten se toteutetaan ja kuka sen toteuttaa.</i>	<i>Kuvataan tavoitteenasettelun ja mittareiden kautta olennaisilta osin lähtötaso ja tavoitetaso suunnitelmavuonna</i>

Avustukset

Lautakuntien talousarvioesityksien yhteydessä tulee listata kaikki lautakunnan alaisuudesta myönnettävät avustukset yhteisöille.

Toimintatulot

Lautakuntien talousarvioesityksen tulee sisältää realistinen arvio vuoden 2024 käyttötalouden tulojen määrästä. Tulopohjan säilyttämiseksi lakimuutoksia vastaavat korotukset tulee tehdä maksuihin. Laissa määritellyt maksut peritään enimmäismääräisinä. Toimintatulojen korottamista tulee mahdollisuuksien mukaan hyödyntää osana sopeutusta.

Henkilösuunnittelu ja –budjetointi

Työmarkkinatilanne ja palkkaratkaisun taso

Kunta-alan työ- ja virkaehtosopimukset ovat voimassa vuoteen 30.4.2025 asti. Talousarvioraamiin on tehty palkkakuluihin 3 prosentin korotusvaraus, joka sisältää muutokset sekä palkkoihin että sivukuluihin. Henkilöstöhallinto toimittaa talousarvion valmistelijoille palkkaliitteen, jonka avulla henkilöstökulujen arvioidut muutokset lasketaan talousarvion valmisteluvaiheessa.

Henkilöstösuunnitelma talousarviossa

Talousarviossa esitetään henkilöstösuunnitelmat tulosityksiköittäin henkilötyövuosina 0,25 htv:n tarkkuudella. Henkilöstösuunnitelmassa eritellään vakinaisessa ja määräaikaisessa palvelussuhteessa oleva henkilöstö. Henkilöstösuunnitelma esitetään myös taloussuunnitelmavuosille. Talousarvioon varataan määrärahat henkilöstösuunnitelman mukaisiin palkkauskustannuksiin.

Talousarvion henkilöstösuunnitelma on kunnanhallitukseen nähden sitova. Vuonna 2024 työsuhteisen tehtävän ja virkasuhteisen opettajan tehtävän täyttölupaa ei tarvitse hakea kunnanhallitukselta, mikäli tehtävän täyttö on sitovan henkilöstösuunnitelman mukainen vaan täyttöluvan voi myöntää palvelualuejohtaja. Henkilöstösuunnitelma on sitova myös suunnitelmavuosien osalta siten, että toistaiseksi voimassa olevan tehtävän täyttö lasketaan myös suunnitelmavuosien henkilötyövuosiin. Jos tehtävän täyttäminen vuonna 2024 aiheuttaa henkilöstösuunnitelman henkilötyövuosien ylityksen taloussuunnittelukaudella, tulee asia käsitellä henkilöstösuunnitelman muutoksena kunnanhallituksessa.

Henkilöstösuunnitelmaan tulee sisällyttää kuvaus tulosityksikön henkilöstön vaihtuvuudesta ja suunnitelluista muutoksista. Henkilöstösuunnitelmaa varten täytettävä taulukko sisällytetään valmistelijoille annettavaan talousarvion laadintapohjaan.

Henkilöstösuunnitelman lisäksi talousarvion yhteydessä laaditaan henkilöstön koulutussuunnitelma. Koulutussuunnitelma laaditaan tulosityksiköittäin valmistelijoille erikseen annettavien ohjeiden mukaisesti siten, että sen sisältö täyttää kuntia koskevan yhteistoimintalain (449/2007) mukaiset koulutussuunnitelmaa koskevat ehdot.

Palkkaliite henkilöstösuunnittelun ja –budjetoinnin apuna

Henkilöstösuunnittelun ja –budjetoinnin apuna käytetään palkkaliitettä, jotka henkilöstöhallinto toimittaa käyttöohjeineen palvelualueille.

Palkkaliitteen avulla saadaan tiedot vakinaisesta henkilöstöstä, jolla on voimassa oleva palvelussuhde huhtikuussa 2023 sekä arviot määräaikaisen henkilöstön käytöstä kustannuspaikoittain perustuen vuoden 2022 toteumatietoihin. Siten palkkaliite on vain osa henkilöstösuunnittelua ja palkkojen budjetointia. Kukin yksikkö arvioi ja laskee palkat sen henkilöstön osalta, joka ei ole raporteilla, eli uudet palkattavat henkilöt ja määräaikaiset. Palkkaliite auttaa uuden henkilöstön palkkakustannusten arvioinnissa, koska siihen voi lisätä uusia henkilöitä tai siitä voi poistaa vanhaa henkilöstöä. Valmistelussa tulee lisäksi huomioida henkilöstösivukulut.

Palkkaliitteestä muodostetaan henkilöstösuunnitelma, josta käy ilmi vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön määrä toiminnoittain sekä henkilöstön nimikkeet. Palkkaliitteestä saa laskettua henkilötyövuodet talousarvioon laadittavaa henkilöstösuunnitelmaa varten. Talousarviota varten muokatut palkkaliitteet tallennetaan P:\Taloushallinto\TALOUSARVIOT\TA 2024 sijaitsevaan palvelualueen valmistelukansioon.

Henkilöstösivukulut valmistellaan vuoden 2023 sivukuluprosenttien ja kuntaliiton ennusteen mukaisesti. Palkkaliitteeltä saadaan laskettua myös sivukulut:

Sairausvakuutusmaksu (4150)	1,48 %
Työttömyysvakuutusmaksu (4160)	1,71 %
Tapaturmavakuutusmaksu (4170)	0,484 %
Muut sosiaalivakuutusmaksut (4180)	0,03 %
Palkkaperusteinen KuEL – maksu (4100)	16,8 %
VaEL – maksu (4110)	16,5 %

Mikäli raporteista on jotain kysyttävää tai tarvitset apua palkkakulujen arviointiin, voit ottaa yhteyttä henkilöstösuunnittelija Kaija Koskenniemeen, puh. 050 315 3310 tai kaija.koskenniemi@laukaa.fi.

Sisäisten yksiköiden hinnoitteluperiaatteet

Raamitaulukossa on alustava yhteenveto sisäisten erien muutoksista palvelualuekohtaisten talousarvioesitysten valmistelua varten. Lautakuntien talousarvioesityksissä tulee budjetoida sisäiset veloitukset kokonaisuudessaan. Ict-palvelut, ruokapalvelut ja tilapalvelut ilmoittavat sisäiset veloitukset hallintokunnille ja taloushallintoon tili/kustannuspaikka –tarkkuudella 30.6.2022 mennessä sähköpostitse, sekä intran ajankohtaisissa tiedotteissa. Tiedot syötetään Proeconomicaan keskitetysti taloushallinnossa. Taloushallinto ilmoittaa hallintokunnille, kun sisäiset erät on tallennettu ohjelmaan.

Kunnan sisällä tapahtuvien sisäisten myyntien tulee olla yhtä suuria sisäisten ostojen kanssa. Tämä tarkoittaa, että toisen yksikön tuotto on aina toisen yksikön kustannus. Sisäisille tapahtumille on kirjanpidossa omat tilit (SIS.). Talousarviossa huomioidaan vain suuruusluokaltaan oleelliset sisäiset erät. Vähäisemmät sisäiset ostot ja myynnit budjetoidaan ulkoisille tileille.

Tietohallinto sisäinen laskutus 2024

Laukaan kunnan tietohallinnon (kp 013403) talousarvio laaditaan siten, että toimintatuotot kattavat toimintakulut sekä poistot edellisvuosien investoinneista. Laitemäärissä tapahtuvien muutosten vaikutukset kustannuksiin huomioidaan vuonna 2024 kahden kuukauden välein.

Tietohallinto laskuttaa kaikista laitteista jotka on kytketty tietoverkkoon tai tietohallinnolla on hankinta- ja ylläpito-vastuu: työasemat, tabletit, kopiokoneet, valvontalaitteet (kiinteistövalvonta, kameravalvonta jne.) yms. Laitteet ovat jaettu useaan eri luokkaan lähinnä niiden kriittisyyden ja käytön mukaan. Sisäisiin tietohallintopalveluihin otetaan huomioon myös henkilöstön (käyttäjätunnusten) määrä.

TIETOKONELAITTEET (pöytäkone, kannettava, tabletti), arvioitu käyttöikä 60kk

Vuosikustannukset luokittain ovat:

Luokka 1, hallinnon pöytäkone: 330 euroa

Luokka 2, hallinnon kannettava: 660 euroa

Luokka 3, oppilastyöasemat: 330 euroa

Luokka 4, valvontalaitteet, edulliset tabletit: 80 euroa

Luokka 5, tabletit: 200 euroa

Luokka 6, muut (esim. monitoimilaitteet): laskutetaan todellisten kustannusten mukaan

Luokka 7, palvelimet: 900 euroa

PUHELIMET, arvioitu käyttöikä 36kk

Vuosikustannukset luokittain ovat:

Peruspuhelin: 30 euroa

Älypuhelin: 80 euroa

Erikoispuhelin: 250 euroa

Puhelinkustannus sisältää laitteen hankintakustannuksen ja niiden ylläpidon ja palvelut (ohjeistus, sähköpostit ja kalenterit puhelimeen, liittymien avaukset jne.), mutta ei liittymästä aiheutuneita kustannuksia (kuukausimaksut, puhelu, datamaksut, muut palvelut).

KÄYTTÄJÄT

Vuoden 2024 talousarviossa työntekijän ja luottamushenkilön vuosittainen yksikköhinta on 80 euroa henkilöltä. Tämä laskutetaan käyttäjätunnuksiin perustuen kerran vuodessa.

Lisätiedot tietohallintopäällikkö Olli-Markus Kantlin: 040 6700 994, olli-markus.kantlin@laukaa.fi

Ruokapalvelut

Ruokapalvelun talousarvio laaditaan siten, että toimintatuotot kattavat toimintakulut, poistot ja vyörytykset. Vuodelle 2024 arvioidaan ateriahinnoissa on nousupainetta noin 5 %. Talousarvioraamissa on huomioitu ennustettuun ateriamäärien muutokseen perustuvat kustannusten muutokset. Palvelualuekohtaiset ruokapalvelun kustannukset ja yksikköhinnat tarkentuvat talousarvion valmistelun edetessä. Kilpailullisilla markkinoilla tapahtuva toiminta eriytetään omalle kustannuspaikalleen.

Lisätietoja antaa Elisa Pollari: 040 623 8187 / elisa.pollari@laukaa.fi

Tilapalvelu

Sisäinen vuokra koostuu kiinteistön ylläpito- ja pääomakustannuksista. Kunnassa uudistetaan sisäisen vuokramalli. Uusi vuokramalli muuttaa sisäisiä vuokrakustannuksia olennaisesti vanhaan malliin verrattuna. Palvelualueille myönnetään tarvittavat määrärahat muuttuvien vuokrien kattamiseksi.

Seudullisten yksiköiden hinnoitteluperiaatteet

Ympäristöterveydenhuolto

Yhteistoimintasopimuksen mukaan kuntien maksuosuudet määräytyvät niin, että kukin kunta maksaa neuvotteluissa sovitun kiinteän asukaskohtaisen hinnan yhteistoiminnan toteutuneista kokonaiskuluista. Vuoden 2024 talousarviokehyksen perusteena on käytetty vuoden 2023 talousarviota. Kehyksessä on huomioitu palkkaratkaisun vaikutukset ja sisäisten erien muutokset.

Maaseutuhallinto

Yhteistoiminta-alueen kustannukset jaetaan sopijakuntien kesken käyttäen laskentaperusteena tilalukumäärää, joka määritellään toimintavuotta edeltävän vuoden kuntien aktiivitilojen (tukea hakevat tilat) määrien perusteella. Vuoden 2024 talousarviokehyksen perusteena on käytetty vuoden 2023 talousarviota. Kehyksessä on huomioitu palkkaratkaisun vaikutukset ja sisäisten erien muutokset.

Maaseutuyksikkö toimittaa vuoden 2024 talousarvioesityksen lausunnolle yhteistoiminta-alueen kunnille kesäkuun 2023 loppuun mennessä.

Tuloslaskelma

Seuraavassa taulukossa on esitetty talousarvioraamin mukainen tuloslaskelma vuoden 2024 talousarvioksi sekä vuosien 2025–2027 taloussuunnitelma. Taloussuunnitelma laaditaan tavanomaisesta poiketen neljälle vuodelle, koska talouden tasapainottamisohjelman aikajänne ulottuu vuoden 2027 loppuun saakka ja kunalain mukaisesti alijäämien tulee olla katettu siihen mennessä. Kunnan taloussuunnitelman tulee olla tasapainoinen, millä tarkoitetaan, että taloussuunnitelmassa tulee osoittaa toimenpiteet alijäämien kattamiseksi. Tuloslaskelmaa päivitetään suunnittelun tarkentuessa talousarvioprosessin edetessä.

Tuloslaskelmassa raamiin sisältyvä sopeutustavoite on kirjattu täysimääräisesti toimintakulujen leikkauksena, mutta talousarvion valmistelussa sopeutusta voidaan tehdä myös tuloja lisäämällä. Talouden tasapainottamisohjelman kautta tuleva sopeuttaminen on eritelty omalle rivilleen vuosille 2024-2027. Tosiasiassa sopeutustoimet vaikuttavat vähintään osittain vuosikatetta vahvistavasti, mikä muuttaa tunnuslukuja tulos- ja rahoituslaskelmalla.

Tuloslaskelma, ulk./sis.	TP 2022	TAM 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	33 954 406	27 486 870	28 086 400	28 648 128	29 221 091	29 805 512
Myyntituotot	10 267 404					
Maksutuotot	4 906 623					
Tuet ja avustukset	3 219 083					
Muut tuotot	15 561 296					
Toimintakulut	158 410 213	82 637 650	82 632 100	84 284 742	85 970 437	87 689 846
Henkilöstökulut	51 021 963					
Palvelujen ostot	81 390 056					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	5 987 441					
Avustukset	4 786 109					
Muut menot	15 224 645					
Toimintakate	-124 455 807	-55 150 780	-54 545 700	-55 636 614	-56 749 346	-57 884 333
Verotulot	78 602 991	43 982 600	42 458 000	43 430 000	44 797 000	46 215 000
Valtionosuudet	47 605 299	20 180 000	15 700 000	15 935 000	16 460 000	16 710 000
Rahoitustuotot ja -kulut:						
Korkotuotot	361 247	350 000	380 000	400 000	550 000	550 000
Muut rahoitustuotot	284 662	200 000	250 000	300 000	300 000	300 000
Korkokulut	94 732	1 700 000	2 315 000	2 500 000	2 250 000	2 250 000
Muut rahoituskulut	55 179	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Vuosikate	2 248 481	7 846 820	1 912 300	1 913 386	3 092 654	3 625 667
Suunnitelman mukaiset poistot	6 917 223	7 846 820	7 800 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
Satunnaiset tulot	112 154					
Taloustyöryhmän sopeutus			6 000 000	6 500 000	7 000 000	7 500 000
Tilikauden tulos	-4 556 587	0	112 300	413 386	2 092 654	3 125 667
Kertynyt yli-/alijäämä	-2 715 260	-2 715 260	-2 602 960	-2 189 574	-96 920	3 028 747
Vuosikate % poistoista	32,5 %	100,0 %	24,5 %	23,9 %	38,7 %	45,3 %

Investoinnit ja rahoituslaskelma

Investointien budjetoinnin yleiset periaatteet

Pitkän aikavälin investointisuunnitelmassa otetaan huomioon taloudellinen tilanne, väestökehitys, palveluverkko-selvitys sekä palvelutuotannon tarpeet. Investointiosassa esitetään kunnan investointimenot ja -tulot. Käyttö-omaisuuden hankinnat, jotka ovat vähintään 10.000 euroa ja jotka vaikuttavat tuotannontekijänä useana tilikau-tena, käsitellään investointiosassa. Pienhankintarajan alle jäävät investoinnit merkitään käyttötalouden menoksi.

Investointiosassa valtuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot hankkeille tai hankeryhmille. Hankkeet ja hankeryh-mät voidaan ryhmitellä tarvittaessa toimitelimitäin ja tehtävittäin. Monivuotisista hankkeista esitetään myös ko-konaiskustannusarvio. Hankkeen perusteluissa valtuusto voi antaa hankevastaavalle toimivaltuuden tarkistaa hankintamenon jaksottumista myöhemmin kokonaiskustannusten rajoissa. Investointiosassa tai sen perusteluissa määritellään valtuustoon nähden sitova taso.

Jos investointeja on rahoitettu leasingilla tai elinkaarimallilla, vuokratuloja ei merkitä investointiosaan vaan käyttötalouteen. Talousarviossa on huomioitava kuntakonsernin vastuut ja velvoitteet, jolloin kyseiset hankkeet kuvataan tekstiosassa ja arvioidaan kokonaisvastuut, joihin kunta sitoutuu.

Investointiosassa esitetään investointeja koskevat tavoitteet. Lisäksi selvitetään, tavoitellaanko investoinnilla palvelutuotannon määrän lisäämistä, palvelukyvyn parantamista vai tuotannon tehostamista. Hankekohtaisissa tavoitteissa luokitellaan, onko kyseessä uus-, laajennus- vai korvausinvestoinnista.

Investointiosan tuloarviot muodostuvat investointien rahoitusosuuksista sekä aiemmin toteutettujen investointien myynneistä. Myyntitulot budjetoidaan investointitulona tasearvon mukaisena. Arvioitu luovutusvoitto tai –tappio budjetoidaan käyttötaloudensa.

Investointitaulukkoon merkitään hankkeen arvioitu poisto-aika. Laukaan kunnan poistosuunnitelman mukaan hyödykekohtaisesti käytetään poistosuunnitelman alarajaa. Mahdollisille alarajan ylittävälle poistoille tehdään hyödykekohtainen poistosuunnitelma. Talousarvion tekstiosassa perustellaan mahdollinen alarajaa pidemmän poistoajan käyttö. Erityinen hyödykekohtainen peruste pidemmälle poistoajalle voi tulla kysymykseen esimerkiksi, jos on ilmeistä, että hyödykkeen käyttöikä rakennusteknisistä syistä, alhaisen käyttöasteen takia tai muusta syystä tulee olemaan tavanomaista pidempi. Poistosuunnitelman alarajan ylittävät poistoajat hyväksytään hankesuunnitelman tai talousarvion yhteydessä.

Irtaimistoleasing

Kunta on tehnyt sopimuksen Kuntarahoitus Oy:n kanssa irtaimiston rahoituksesta leasingilla.

Irtaimistoleasingilla on tarkoitus hankkia **käyttöomaisuutta** (tavaroita), joita normaalisti hankittaisiin **investointina**. Irtaimistoleasingilla ei voi hankkia palveluja, koska tavara on leasingin vakuutena, eli leasingyhtiö omistaa tavaran kunnes se on kokonaan maksettu.

Investoinnin luonne on sellainen, että se lisää kunnan varallisuutta. Toiseksi investoinnin alaraja on 10.000 euroa (yksittäinen tavara tai tavararyhmä, esim. auto, kalusteet, tekniset laitteet, toimistolaitteet). Tämän vuoksi irtaimiston leasingrahoituksella tulee tehdä vain hankintoja, jotka täyttävät investoinnin luonteen, eli **hankinta on yli 10.000 euroa ja käytössä useana tilikautena**. Alle 10.000 euron hankintoihin tulee varata määräraha käyttötalouteen.

Käyttöhyödykkeiden hankinnassa on pyrittävä keskittämään hankinnat mahdollisimman pienelle toimittajajoukolle, eli hankinnat on suunniteltava siten, että tavarat voidaan hankkia samalta toimittajalta mahdollisimman suurissa erissä.

Koska hankinnat ylittävät kunnan pienhankintaohjeen vähäisen hankinnan rajan, tulee hankinnat kilpailuttaa. Kilpailuttamisen tiimoilta ottaa yhteydessä palvelualueenne hallinto- ja talouspäällikköön tai hankinta- ja kehittämisspäällikköön. Irtaimistoleasingjärjestelmä ehtoineen on tuotava toimittajalle vahvasti esille pakollisena vaatimuksena kilpailuttamisvaiheessa. Usein pienet yritykset eivät ole tietoisia irtaimistoleasingista ja sen toiminnasta, vaan he voivat vaatia, että leasingrahoitusyhtiö avaa heille tilin. Tähän ei voida suostua vaan tällaisissa tapauksissa kannattaa vaihtaa toimittajaa.

Kuntarahoitus laskuttaa irtaimistoleasingiin hankitut tavarat 3 kk välein, joten käyttötalouteen on varattava varat vuosittaisiin leasingmenoihin tilille 4860 Muut vuokrat. Leasingvuokrien laskutus alkaa juosta noin 3 kuukauden kuluttua hankinnasta, joten usein jo ensimmäiselle vajaan leasingvuodelle on varattava käyttötalouteen katetta leasingvuokrien maksuun.

Leasingajat ovat pääsääntöisesti:

- pienlaitteet (IT-laitteet, toimistokoneet, tekniset kojeet ja laitteet) 60 kk (5 v), jäännösarvo 1 %
- muu käyttöomaisuus (kalusteet) 84 kk (7 v), jäännösarvo 5 %
- ajoneuvot 60 kk (5v), jäännösarvo 10 %

Leasingkorko on 0,58 % + 3 kk euribor. Jos euribor on alle 0%, on korko kuitenkin vähintään 0,58 %.

Kun vuokra-aika loppuu, on päätettävä mitä tehdään. Vaihtoehtoina ovat

- lunastaa kohde jäännösarvolla (näin tehdään useimmiten)
- jatkaa vuokrakautta
- osoittaa tavaralle muu ostaja jäännösarvolla (tämä harvemmin tulee kyseeseen)

Irtaimistoleasingissa ei ole sitä mahdollisuutta, että Kuntarahoitus ottaa tavaran omakseen leasingajan päätyttyä.

Leasing käytännössä

Tilaaja hankkii tavaraa. Tavarankannan yhteydessä tilaaja ohjeistaa myyjää lähettämään laskun Kuntarahoitukselle. Laskun maksajaksi on merkittävä Kuntarahoitus Oyj. Laskuun on merkittävä viitekohtaan tilaajan nimi tai kustannuspaikkanumero.

Kuntarahoitus lähettää ilmoituksen saapuneesta laskusta irtaimistoleasingin yhdyshenkilölle eli hankinta- ja kehittämisspäällikälle. Yhdyshenkilö varmistaa tilaajalta, että tavara on tullut ja lasku voidaan hyväksyä leasingiin. Yhdyshenkilö hyväksyy laskun leasingiin ja Kuntarahoitus alkaa laskuttaa kuntaa kolmen kuukauden välein. Kuntarahoituksen laskut käsitellään kuten muutkin laskut (asiatarkastus – hyväksyntä – maksu).

Toimittajan ohjeistus

Toimittajaa on ohjeistettava jo kilpailutusvaiheessa, viimeistään sopimusvaiheessa, irtaimistoleasingista. Toimittajalle annettava erillinen ohjeistus on saatavissa Jarmo Pasaselta tai palvelualueesi hallinto- ja talouspäälliköltä.

Toimittajalle on tehtävä selväksi, että hankinnan rahoitus hoidetaan irtaimistoleasingilla. Leasingyhtiö on tällä hetkellä Kuntarahoitus Oyj, joka on kilpailutuksella valittu Laukaan kunnan irtaimistoleasingyhtiöksi toistaiseksi.

Toimittajien mahdollisia omia leasingjärjestelyjä ei saa käyttää.

Sopimuksen mukaan **laskut on osoitettava Kuntarahoitus Oyj:lle** (eli maksaja on Kuntarahoitus), ei siis Laukaan kunnalle. Kuntarahoituksen Y-tunnus on 1701683-4.

Kuntarahoitukselle menevän laskun maksuehto on oltava **vähintään 21 pv netto**. Tämä on ehdottomasti vaadittava toimittajalta.

Laskulla saa olla **vain yhden kustannuspaikan tavarointa**, eli ns. yhteishankinnat (useampi toimipaikka hankkii tavaraa yhdessä) eivät onnistu suoraan. Tietenkin leasinglaskun jakaminen sen tarkastusvaiheessa onnistuu.

Kustannuspaikan numero tulee näkyä viitteenä Kuntarahoitukselle menevässä laskussa.

Kuntarahoitusta laskutetaan mieluummin sähköisellä laskulla, Kuntarahoituksen laskutustiedot ovat:

Operaattori: *OpusCapita Group Oy*

Operaattoritunnus: *003710948874*

Nimi: *KuraLeasing*

OVT: *0037170168341231*

Vaihtoehtoisesti Kuntarahoitukselle osoitetut laskut voidaan lähettää sähköpostilla osoitteella leasing@kuntarahoitus.fi

Investoinnit vuoden 2024 talousarviossa

Nettoinvestoinnit vuoden 2024 talousarvioraamissa ovat 15,98 miljoonaa euroa. Keskeisimmät uudisrakennuskohteet ovat investointiohjelmassa on Kuhankosken koulu-päiväkotiratkaisu ja Leppäveden päiväkotiratkaisu. Hankkeiden suunnittelu on kuitenkin vielä kesken, eikä investointipäätöstä ole vielä tehty. Ruokapalvelukeskuksen investointihankkeelle on varattu 3,3 miljoonan euron investointimääräraha. Merkittävi saneerauskohde on Saralinn, jolle on varattu 1,9 miljoonan euron määräraha. Saralinnan kunnostukseen ennakoidaan saatavan 630.000 euron rahoitusosuus.

Uuden Kuntalan hankesuunnittelu on käynnissä, mutta hankkeen toteutusta on päätetty viivästyttää. Lisäksi hankkeen rakennus- ja rahoitusmuodot eivät ole vielä selvillä. Investointipäätöstä ei ole tehty.

Edellä mainittujen lisäksi investointimäärärahat kohdentuvat pääasiassa pienemmille hankkeille ja ylläpitäviin investointeihin. Suurin yksittäinen investointikohde on liikennealueet, puistot ja yleiset alueet, joiden rakentamiseen on varattu investointiohjelmaan vuosittain 2,1 miljoonaa euroa.

Investointiohjelmaan on raamin antamisvaiheessa kirjattu kaikki hankkeet, joihin liittyvä tarveselvitys tai hankesuunnittelu on käynnissä. Todennäköisesti osa vuodelle 2024 kirjatusta hankkeista siirtyy, jakautuu useille vuosille tai jää kokonaan toteutumatta hankesuunnittelun tuloksena. Raamissa ei anneta investointilupaa tai -päätöstä millekään investointikohteelle. Investointikehystä tarkastellaan talousarvion valmistelun edetessä ja kunnanhallitus voi asettaa tarkemman investointikehyksen tarkastaessaan talousarvioraamia syyskuussa 2023.

Seuraavissa taulukoissa on kuvattu vuoden 2024 investointikehys ja alustava viiden vuoden suunnitelma investoinneista sekä rahoituslaskelma. Investointitaulukko päivittyy talousarvioprosessin edetessä ja talousarvion yhteydessä annetaan viiden vuoden investointisuunnitelma. Rahoituslaskelma tarkentuu talousarvioprosessin edetessä.

Talousarvioesityksissä alustava investointikehys/-luettelo täsmennetään. Investoinneissa tulee budjetoida myös rahoitusosuudet. Valtuustoon nähden sitova taso on investointimenot ja-tulot investointikohteittain. Sitovana investointikohteena voi olla myös hankeryhmä, kuten tilapalvelun kohdentamaton investointimääräraha, joka jakautuu toteutusvaiheessa usealle eri hankkeelle. Talousarvioesitysten yhteydessä lautakunnat esittävät vastuualueensa investointien tavoitteet ja perustelut. Investoinnit tallennetaan P-aseman investointitaulukkoon 23.8.2023 mennessä.

INVESTOINTIOHJELMA 2024-2028	koko hanke yht.	tot. Ennen 2024	2024	2025	2026	2027	2028
KONSERNIHALLINTO							
Ict; tietoliikenneverkko, tietokoneet, puhelimet, kopiokoneet			390 000	390 000	390 000	390 000	390 000
Osakkeet ja osuudet			10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Maan osto			700 000	700 000	700 000	700 000	700 000
Maan myynti			-75 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Yritystonttien esirakentaminen (elinkeinopalvelut)			100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
KONSERNIHALLINTO YHTEENSÄ			1 125 000	1 100 000	1 100 000	1 100 000	1 100 000
SIVISTYSPALVELUT							
Sivistystoimen tieto- ja viestintätek. laitteet			50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Leppäveden liikuntapuisto	3 193 445	2 743 445	250 000	200 000			
valtionavustus	-297 000	-197 000	-100 000				
Liikuntapaikkojen investoinnit			35 000	35 000	35 000	35 000	35 000
Lievestuoreen monitoimitekonurmikenttä	300 000			300 000			
Piha- ja leikkivälineet			30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Pääkirjaston peruskorjaus- ja muutostyöt, käyttäjähankinnat			1 200 000				
SIVISTYSPALVELUT YHTEENSÄ			1 465 000	615 000	115 000	115 000	115 000
TEKNISET PALVELUT							
Sivistyspalvelut, kiinteistöt:							
Koulujen ja päiväkotien piha-alueiden kunnostus			30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Kuhankosken koulu-päiväkotiratkaisu	3 150 000	150 000	3 000 000				
Leppäveden päiväkotiratkaisu	2 200 000	100 000	2 100 000				
Saralinnä	1 950 000	45 000	1 905 000				
Rahoitusosuus	-630 000		-630 000				
Teknisten palveluiden kiinteistöt							
Ruokapalvelukeskus	3 300 000		3 300 000				
Kuntalan uudisrakennus*		289 827	30 000				
Pienet investoinnit:							
Kohdentamaton investointimääräraha			550 000	550 000	550 000	550 000	550 000
Tekninen toimi, kiinteistöt:							
Energiainvestoinnit			50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Tilapalvelun investoinnit							
Kirkonkylän koulun P-alue			240 000				
Yhdyskuntatekniikka:							
Culture in Nature -hanke, luonto- ja matkailuinfran rakentaminen			130 000	130 000	50 000	30 000	
Rahoitusosuus			-65 000	-65 000	-25 000	-15 000	
Liikennealueet, puistot ja yleiset alueet			2 100 000	2 100 000	2 100 000	2 100 000	2 100 000
ELY:n yhteiset hankkeet/Kuhankosen kevytväylä	1 300 000		1 300 000				
Valtion rahoitusosuus	-650 000		-650 000				
TEKNISET PALVELUT YHTEENSÄ			13 390 000	2 795 000	2 755 000	2 745 000	2 730 000
INVESTOINNIT YHTEENSÄ, NETTO			15 980 000	4 510 000	3 970 000	3 960 000	3 945 000
RAHOITUSOSAT JA MYYNTITULOT			-1 455 000	-165 000	-125 000	-115 000	-100 000
INVESTOINNIT YHTEENSÄ, BRUTTO			16 850 000	4 675 000	4 095 000	4 075 000	4 045 000
Muut hankkeet							
Kuntalan uudisrakennus*							

*Uuden kuntalan hankesuunnittelu on käynnissä, mutta hankkeen toteutustavasta ja -aikataulusta ei ole päätetty

Rahoituslaskelma	TP 2022	TAM 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Kunnan toiminta						
Tulorahoitus						
Vuosikate	2 248 481	7 846 820	7 912 300	8 413 386	10 092 654	11 125 667
Satunnaiset erät	112 154					
Tulorahoituksen korjauserät	-1 749 090					
Investoinnit						
Käyttöomaisuusinvestoinnit	9 366 899	11 522 800	16 850 000	4 675 000	4 095 000	4 075 000
Rahoitusosuudet inv.menoihin	94 271	50 000	1 345 000	65 000	25 000	15 000
Käyttöom:n myyntituotot	593 649	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Vars. toiminta ja investoinnit netto	-8 067 433	-3 525 980	-7 492 700	3 903 386	6 122 654	7 165 667
Rahoitustoiminta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainojen lisäys	-46 876					
Antolainojen vähennys	752 351	750 000	750 000	750 000	750 000	750 000
Lainakannan muutokset	4 982 084	2 775 980	6 742 700	-4 653 386	-6 872 654	-7 915 667
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	-10 936					
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-9 632	-11 000	-11 000	-11 000	-11 000	-11 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	5 002 652	2 786 980	6 753 700	-4 642 386	-6 861 654	-7 904 667
Oman pääoman muutokset						
Muut maksuvalmiuden muutokset	4 762 689					
Vaikutus maksuvalmiuteen	2 382 815	0	0	0	0	0
Lainakanta 31.12.	109 034 000	111 809 980	118 552 680	113 899 294	107 026 640	99 110 973
Lainakanta €/asukas	5 807	5 962	6 314	6 067	5 700	5 279
Investointien tulorahoitus %	24,2 %	68,4 %	51,0 %	182,5 %	248,0 %	274,0 %

Hankinnat

Hallintosäännön mukaan hankintalain perusteella tehtävien hankintapäätösten tulee perustua talousarvioon, investointisuunnitelmaan tai hankintasuunnitelmaan. Lautakunnat vahvistavat käyttösuunnitelmien yhteydessä hankintasuunnitelmat. Kilpailutettavat pienhankinnat voivat olla kunnan toiminnan kannalta perushankintoja, jotka eivät ole erikseen mainittu talousarviossa, investointi- tai hankintasuunnitelmassa.

Hallintosäännön § 67 mukaiset valtuudet määrärahoissa ja hankinnoissa:

Hankinnan arvioitu arvo €, alv 0 %	Päätösmenettely	Hankintapäätös, valtuudet	Kilpailutus
enintään 6.000	vähäinen hankinta	suora tilaus/hyväksymismerkintä	Ei pakollinen
enintään 50.000	hankintapäätös	tulospaikan esihenkilö	Kilpailutus
enintään 100.000	hankintapäätös	tulosityksikön esihenkilö	Kilpailutus
enintään 200.000	hankintapäätös	palvelualuejohtaja, kunnanjohtaja, talous- ja henkilöstöjohtaja	Kilpailutus
yli 200.000	hankintapäätös	toimielin: lautakunta, kunnanhallitus	Kilpailutus

Kynnysarvot hankinnan lajin mukaan:

Hankinnan laji	Arvo alv 0 %	Hankintatapa	Arvo alv 0 %	Hankintatapa	Arvo alv 0 %	Hankintatapa
Tavarat, palvelut ja suunnittelukilpailut	enintään 60.000	Pienhankinta	yli 60.000-215.000	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	yli 215.000	EU –kynnysarvon ylittävä
Rakennusurakat	enintään 150.000	Pienhankinta	yli 150.000-5.382.000	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	yli 5.382.000	EU –kynnysarvon ylittävä
Muut erityiset palvelut (Liite E, kohdat 5-15)			300.000	Kansallisen kynnysarvon ylittävä		

Kaikki kilpailutettavat hankinnat kilpailutetaan sähköisellä kilpailutusjärjestelmällä, Cloudia Kilpailutuksella.

Hankintojen kilpailutuksiin on varattava riittävästi aikaa. Alla suuntaa antava kilpailutusprosessin kesto päätöksentekoon ja lainvoimaisuuteen:

Pienhankinta

- Valmistelu 7-14 vrk (+mahdollinen markkinakartoitus, konsultin apu tms.)
- Tarjousaika 14-21 vrk (sis.kysymykset/vastaukset)
- Tarjousten käsittely 5 vrk
- Päätöksenteko: viranhaltija 200.000 saakka 22 vrk
- Kilpailutus päätöksentekoon ja lainvoimaisuuteen 48-62 vrk (n. 1,5 kk)

Kansallisen kynnysarvon ylittävä hankinta

- Valmistelu 7-14 vrk (+mahdollinen markkinakartoitus, konsultin apu tms.)
- Tarjousaika 14-21 vrk (sis.kysymykset/vastaukset)
- Tarjousten käsittely 5 vrk
- Päätöksenteko: viranhaltija 200.000 saakka tai toimitilin yli 200.000, 22-40 vrk
- Kilpailutus päätöksentekoon ja lainvoimaisuuteen 55-80 vrk (n. 2,5 kk)

EU kynnysarvon ylittävä hankinta

- Valmistelu 7-14 vrk (+mahdollinen markkinakartoitus, konsultin apu tms.)
- Tarjousaika 30-35 vrk (sis.kysymykset/vastaukset)
- Tarjousten käsittely 5 vrk
- Päätöksenteko: viranhaltija 200.000 saakka tai toimitilin yli 200.000, 22-40 vrk
- Kilpailutus päätöksentekoon ja lainvoimaisuuteen 64-94 vrk (n. 3 kk)

Kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa noudatetaan hankintalakia (1397/2016) tai erityisalojen hankintalakia (1398/2016) ja kunnan hankintaohjeita. Kynnysarvon alittavissa eli pienhankinnoissa noudatetaan kunnan hankinta- ja pienhankintaohjeita. Hankintaohjeet ovat saatavissa intranetistä.

Markkinatietoisuus

Hankintoja suunniteltaessa olisi suotavaa selvittää markkinoilla olevia toimittajia, alan kehitystä ja päivittää hankinnan toimintatapoja. Ennen kilpailutusta voidaan suorittaa markkinakartoitusta ja jopa lähettää tarjouspyyntöluonnoksia esiluettavaksi ja kommentoitaviksi alan toimittajille (tekninen vuoropuhelu). Markkinakartoitusta voidaan toteuttaa vapaalla dialogilla toimittajien kanssa, julkaisemalla tietopyyntö, esittelytilaisuuksin, tiedotustilaisuuksin, omaehtoisella markkinoiden kartoituksella tai muiden kokemusten hyödyntämisellä.

Kestävät ja vastuulliset hankinnat

Tulevaisuuden hankintojen kilpailutuksiin on sisällytettävä kestävän ja vastuullisen hankinnan vaatimuksia ja periaatteita. Näitä voivat olla esim. hiilijalanjäljen laskentaa, energiatehokkuutta, materiaalivalintoja, kierrätettävyyttä, elinkaarta, sertifikaatteja, ympäristömerkkiä, innovaatioita ja toimittajan vastuullista toimintaa.

Tulevassa hankintalain uudistuksessa korostetaan:

- Ympäristönäkökohtia
- Uusia pakollisia poissulkemisperusteita
- Laadun merkitystä
- Hankintojen kaksikielisyyttä
- Alihankkijoiden poissulkemista
- KKV:n valvontavallan määräajan pidennystä

Yhteishankinnat

Hankintoja voi myös tehdä liittymällä HANSELin yhteishankintoihin. HANSEL kilpailuttaa hankintoja kunnan puolesta ja laatii sopimukset.

Myös Sarastia tarjoaa palveluitaan yhteishankintojen toteuttamiseen.

Riippuen hankinnan arvioidusta arvosta on liittymispäätökset yhteishankintoihin tehtävä hallintosäännön euro-määraisten raja-arvojen mukaisesti joko viranhaltijoiden toimesta tai toimielimen asian käsittelyn kautta.

Hankintojen suunnittelun uusi työkalu

Kunnassa on käytössä hankintojen suunnitteluun työkalu, Cloudia Suunnittelu (Planning). Työkalun kautta voidaan tehdä hankintaehdotuksia hankinnan suunnitteluun ja julkaisuun. Hankintaehdotukset tehdään intranetistä löytyvän linkin kautta. Hankintaehdotuksia työstetään ehdottajan ja hankintaosaajien yhteistyössä. Hankintaehdotuksesta muotoutuu hankintasuunnitelma, joka julkaistaan julkisessa hankintakalenteri.fi –palvelussa. Palvelun kautta voivat yrittäjät seurata ja saada tietoa tulevista kilpailutuksista. Hankintaehdotuksen käyttöönottokoulutuksia järjestetään elokuun 2023 aikana ja tavoitteena on ottaa sovellus käyttöön 31.8.2023.

Mikäli hankinnoista ei ole tehty hankintaehdotusta tai hankintasuunnitelmaa Cloudia Suunnittelussa, tulee viimeistään talousarvion laadinnan yhteydessä suunnitella vuonna 2024 kilpailutukseen tulevat hankinnat ja ilmoittaa ne hankinta- ja kehittämispäällikölle. Kilpailutukseen perustuvat sopimukset voivat tulla voimaan myöhemminkin kuin vuonna 2024.

Ajantasaiset hankintaehdotukset tulisi olla Cloudian Suunnittelu -järjestelmässä ja julkaistuina hyvissä ennen marraskuun hankintafoorumia.

Vuosittainen hankintafoorumi

Hankintasuunnitelmia käydään läpi mahdollisille tarjoajille järjestettävässä avoimessa hankintafoorumissa. Hankintafoorumi järjestetään marraskuussa 2023. Hankintafoorumista tiedotetaan kunnan internet –sivuilla sekä paikallislehdissä.

Sopimukset

Suuri osa kunnan toiminnoista perustuu sopimuksiin. Tästä syystä sopimukset vaikuttavat suuresti myös kunnan talousarvioon, joten sopimusten hallinta ja taloudellinen seuranta ovat hyvin tärkeitä. Sopimusten hallintaan on kuntaan hankittu sopimusten hallintajärjestelmä, Cloudia Sopimus. Sopimushallinnan käyttöönottokoulutus järjestetään myöhemmin. Sitä ennen määritellään käyttäjävaltuudet ylläpitoon tai pelkkään sopimusselailuun.

HANSELin kautta kilpailutetut voimassa olevat hankintasopimukset sekä kunnan omat kilpailuttamat hankintasopimukset löytyvät intrasta osiosta Hankinnat. Sopimukset löytyvät myös Dynastyn asianhallintajärjestelmästä osiosta Sopimukset.

Talousarvion kustannuspaikat vs. palveluluokat

Talousarvio on sitova tulosityksiköittäin toimintakatteen osalta. Tulosityksikköjen sisällä talousarviota seurataan kustannuspaikoittain. Talousarvion 2024 laadinnan yhteydessä suositellaan tarkastamaan, että kustannuspaikkarakenne on tarkoituksenmukainen. Jos samalle palveluluokalle kirjattavia kustannuksia ei ole esimerkiksi sisäisen laskennan tai erillisen hankkeen takia tarvetta seurata usealla kustannuspaikalla, kustannuspaikkoja suositellaan yhdistettävän. Talousarvion valmistelun yhteydessä pyydetään myös tarkastamaan, mitkä kustannuspaikat päättyvät, ja ilmoittamaan niistä taloushallintoon salla.pakarinen@laukaa.fi.

P-asemalta taloushallinnon kansioista tilikartat löytyy palveluluokkaexcel. Kustannuspaikkoja suositellaan tarkasteltavan rinnakkain palveluluokkaexcelin kanssa, ja yhdistelemään kustannuspaikkoja siten, että kustannuspaikat vastaavat mahdollisuuksien mukaan palveluluokkia

Jos esimerkiksi avustusten, sisäisen laskennan tai muun talouden seurannan vuoksi kustannuspaikkaa ei voida yhdistää vastaamaan yhtä palveluluokkaa, pyritään siihen, että kustannuspaikan kaikki tapahtumat koskisivat yhtä palveluluokkaa. Tällöin järjestelmään voidaan tiliöintiä helpottamaan laittaa oletuspalveluluokka, joka helpottaa tiliöintejä ja edistää kirjausten oikeellisuutta.

Kuvaus käytänteistä

Lautakuntien talousarvioesityksiä varten on laadittu mallipohja. Tyhjä mallipohja löytyy P-asemalta TA 2024 kansioista. Lautakuntien valmiit talousarvioesityksen tallennetaan palvelualueen nimellä 29.9.2023 mennessä P/Taloushallinto/TALOUSARVIOT/TA 2024.

Talousarviossa käytetään fonttia Calibri, koko 11. Euromääräiset luvut esitetään muodossa 100.000 euroa tai 0,1 miljoonaa euroa (eli ei 100 000 €, 100t€, 0,1 m€ jne.). Pistettä käytetään tuhat –erottimena, ja käytetään ilmaisua ”euroa” tai ”miljoonaa euroa”. Talousarviossa pyritään välttämään lyhenteitä, jolloin kirjoitusasu pysyy yhtenäisenä ja ymmärrettävyyden parane.

Lisäksi talousarvioluvut tulee tallentaa ProEconomica Premium-taloudenohjausjärjestelmään kustannuspaikoittain ja tileittäin. Luvut tallennetaan kymmenen euron tarkkuudella arvonalisäverottomin hinnoin. Tallennuksesta huolehtivat palvelualueet keskitetysti.

Sisäiset erät (tilit 4342, 4411, 4861)) sekä poistot (tilit 7100-7210) tallennetaan ProEconomica Premiumiin taloushallinnossa. Näitä lukuja ei saa muuttaa. Pienehköt sisäiset erät, joita ei voida täsmäyttää myyjän ja ostajan välillä budjetoidaan ulkoiselle tilille.

Käyttösuunnitelmat tulee vahvistaa tammikuun 2024 loppuun mennessä.